

РЕЦЕНЗИЯ

От: *проф. д-р Иван Йочев Боевски, Департамент „Икономика“, Нов български университет, София, професионално направление 3.8. „Икономика“ Научна специалност „Бизнес маркетинг и бизнес мениджмънт“*

Относно: *дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Маркетинг“ в УНСС.*

Основание за представяне на рецензията: *участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно № 1083/02.04.2025г. на Ректора на УНСС..*

Автор на дисертационния труд: *Христо Тодоров Медаров*

Тема на дисертационния труд: *„ЕВОЛЮЦИОННИ ПРОМЕНИ В КОНЦЕПЦИЯТА ЗА МАРКЕТИНГОВА ИНФОРМАЦИОННА СИСТЕМА С НАВЛИЗАНЕТО НА НОВИ ТЕХНОЛОГИИ В МАРКЕТИНГОВАТА ПРАКТИКА“*

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към *катедра/факултет* на УНСС по *научна специалност* съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС Заповед № 853/21.03.2018г. Обучението е осъществено в *задочна* форма през периода 2018-2025 г.

В предоставените ми документи биографичната справка за кандидата за доктор е изключително кратка и лаконична. От нея е видно, че той е заемал длъжности в държавната администрация (МРРБ, ИАНМСП), както и в МИГ СТРАЛЖДА -2016 и МИГ Тунджа. Освен това е бил в рамките на малко повече от 2 години ръководител на проект „Писмените съкровища на Долен Дунав“.

В справката не са посочени заемани до момента академични длъжности във ВУ или научни организации.

Дисертантът е положил всичките си изпити успешно. Изпълнил е индивидуалния си план.

Междинно обобщение и оценка: *Докторантът не притежава академичен опит, но има опит в държавната администрация и Управлението на проекти и процеси. Този натрупан опит е подходящ за успешно изпълнение на изискванията, свързани с докторантурата.*

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Докторатът е в общ обем от 301 страници, от които 8 страници Въведение, 237 страници Изложение, 2 страници Заключение, 13 страници Списък на използваната литература и 41 страници с Приложения.

Той е структуриран стандартно за българските академични среди във въведение, три глави, заключение, списък на използваната литература и приложения. Липсва обаче списък на визуализационните материали (таблици, графики, фигури и т.н.). Липсва и списък с абривиатурите, **което изключително затруднява четенето**, тъй като се използва постоянно абривиатури. Освен това се използва многократно конкретна абривиатура, след което няколко пъти изцяло изписано понятието, след това отново многократно конкретната абривиатура. Не е прието в научни трудове такова смесване. В допълнение на гореизложеното в настоящия абзац липсва изписано значението на **абривиатурата ИКТ** (тази абривиатура е ключово за разработката понятие) в дисертационния труд. *За себе си съм изяснил, че ИКТ означава Информационни и Комуникационни Технологии.*

Темата на доктората е с безспорна актуалност. Търси се отговор на въпроса (който не е изрично дефиниран като научно изследователски въпрос, но се подразбира и пронизва цялата разработка) дали „класическият модел“ на маркетинговите информационни системи (МКИС) запазва своята приложимост в контекста на дигиталния преход, обусловен от навлизането на технологии като Големите данни, Изкуствения интелект и Интернет на нещата. Темата е навременна и значима с оглед трансформациите в бизнес средата и нуждата от по-ефективно използване на информация при вземане на маркетингови решения.

Целта е ясно и точно дефинирана и в последствия обстойно разяснена. Докторантът дефинира 4 главни цели. Те са ясно дефинирани и подходящи и логически свързани с целта на изследването. Тяхното акуратно изпълнение води до успешно постигане на поставената цел. Дефинирането на ГЛАВНИ цели предполага допълнително декомпозиране на тези цели на обикновени цели или подцели. Според мен прилагателното ГЛАВНИ би трябвало да отпадне.

Обектът на изследването е повторен два пъти на стр. 8 и 9 от дисертационния труд и съответно по модела „Сору-Paste“ на стр. 14 от автореферата. Той изследва маркетинговите информационни системи на маркетингово активните фирми в България, а предметът – тяхната промяна. Основната теза защитава идеята за функционална и съдържателна трансформация на МКИС, която се реализира под натискът на новите технологии.

Авторът посочва в библиографичната справка общо 151 източника на информация, от които 139 на чужд език. Според БДС за цитиране обаче подредбата на източниците на информация е обратна на тази която използва кандидатът за доктор, която изисква първо литературни и информационни източници на кирилица, а след това на латиница. Тези източници са релевантни, изчерпателни, както и логически свързани с темата на доктората. Това показва висока степен на осведоменост и задълбочено познаване на научната проблематика от страна на докторанта.

Междинно обобщение и оценка: *Литературата, посочена и цитирана от докторанта е напълно достатъчна и свидетелства за отлична научна основа, въз основа на която е структурирана самата дисертация. В нея са релевантни и добре структурирани увода, отделните глави и заключението. Уводът на дисертационния труд съдържа всички необходими елементи и въпреки направените от мен конструктивни и някои критични и формални бележки, аз оценявам изключително високо всички по горе анализирани компоненти.*

Обща характеристика на представения дисертационен труд оценявам много високо.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Дисертационният труд изобилства с научно-теоретични и научно-приложни резултати. Не е фокус на моята рецензия да ги формулирам и обобщя тук. Това е важно елемент на доктората и е необходимо докторантът да бъде запознат с него.

Докторантът е направил опит да използва методология, която е многократно използвана в различни научни и академични публикации. В тях тя е описана много прецизно, кратко, ясно, логически обвързано и аргументирано описана. Това не мога да открия в рецензирания от мен докторат. В него методология е прекалено много разводнена (стр. 154-219, дисертационен труд; стр. 21-36, автореферат). В увода на доктората (стр. 10-11) и в неговия автореферат (стр. 15) методология е сведена до абсолютно идентично описание на „Изследователски подход“. То е скоро маркирано, отколкото както са добрите практики да бъде теоретично описано със съответната терминология. Според мен е необходимо по значително прецизиране и съсредоточаване в тази част и това което докторантът разбира и е усвоил като умения да бъде адекватно предадено и в писмен вид.

Написаното в предходния абзац не омаловажава качествено и значимостта на постигнатите резултати. Те от своя страна водят до прецизно и систематично изпълнение на поставените задачи. Резултатите

потвърждават формулираната теза, като едновременно с това разкриват нови аспекти от функционирането на МкИС, неотразени в класическите модели. Целта на дисертацията е постигната изцяло, с убедителен научен инструментариум, ясно формулирани обобщения и аналитични изводи.

Междинно обобщение и оценка:

Научните резултати са значими, оригинални и добре аргументирани. Методологията е адекватна, релевантна и професионално приложена. За съжаление не е описана достатъчно прецизно за дисертационен труд. Поставените задачи са изпълнени изцяло, а целта е постигната в достатъчна пълнота и обхват по логически последователен и научно издържан начин.

Следователно давам висока оценка на получените резултати в рамките на рецензираната от мен дисертация.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Докторантът е посочил в автореферата следните 4 приноса, наречени от него „Основните научни и практико-приложни приноси на проведеното дисертационно изследване“ (стр. 46, автореферат).

1. Представен е нов еволюционен модел на Маркетинговите информационни системи при използване на възможностите на новите Информационни и комуникационни технологии, които са достъпни за съвременния бизнес
2. Обоснована теоретично и подкрепена с емпирични данни зависимост на нарастване на функционалните възможности на Маркетинговите информационни системи използвани от бизнеса според маркетинговите информационни нужди
3. Изследвани, анализирани и оценени са Маркетинговите информационни системи на маркетингово активните фирми в България
4. Доказана е емпирично и обоснована теоретично нова функционалност на Маркетинговите информационни системи при използване на съвременни ИКТ - Обратна-връзка към елементите на Маркетинговия Микс

При дисертационни трудове е приет стандарт те да бъдат диференцирани от докторанта. Най често такава диференциация се извършва: теоретични, научни и научно-приложни приноси. Такава обаче липсва.

Формулировката на приносите, съдържащи се в доктората, съдържателно са прецизни, но **формулировката би могла да бъде по-ясна**. Пример: Принос 4 „Доказана е емпирично и обоснована теоретично

нова функционалност ...“ Теорията предхожда емпириката и затова е необходимо да се промени словоредът и изречението да започва с „Обоснована теоретично и ...“. Формулировката би могла да бъде и подобна на началото на принос 2. Това показва, че докторантът има конкретните умения, но не е бил достатъчно концентриран.

Междинно обобщение и оценка: *Приносите, посочени от дисертанта, са значими и валидирани чрез теоретичен анализ и емпирично изследване. Те отразяват оригиналността на неговото мислене, задълбоченото му познаване на съвременните технологични процеси и способност му за тяхното адаптиране в маркетинговия контекст. Дисертацията разширява границите на познанието по темата за МкИС в условията на дигитална трансформация. Аз приемам всички приноси и ги оценявам високо. Според мен докторатът съдържа още приноси, които кандидатът би могъл да формулира. Формулирането на приносите би се подобрило, ако докторантът вземе под внимание конструктивните бележки направени от мен.*

Следователно давам висока оценка на представените научните и научно-приложни приноси в рамките на рецензирания от мен докторат.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторант Медаров е представил следните **4 публикации**, свързани с темата на дисертационния труд:

1. Медаров, Хр. Предизвикателства и възможности за повишаване на БВП при използване на Изкуствен Интелект- комбинация от микро и макро икономически практически подход при отчитане на икономическите реалности в РСърбия и РБългария, доклад, международна конференция “Кръгова икономика “, Университет Ниш, 2024.
2. Медаров, Хр., “Маркетингови информационни системи и методи за управление на маркетинговата информация от фирмите в България “, доклад, Международна научна конференция „ Икономика, управление и сигурност“, НБУ, 2024.
3. Медаров, Хр., “Предизвикателства на интеграцията на Социалните мрежи в Маркетинговите Информационни Системи”, доклад, Международна научна конференция „Стратегическо Планиране и Маркетинг в Дигиталния Свят“, 2024, УНСС.
4. Медаров, Хр, „Application of Contingency Theory to Marketing Information Systems - a study on Bulgarian companies“., доклад,

Международна научна конференция „Стратегическо Планиране и Маркетинг в Дигиталния Свят“, 2024, УНСС.

Посочените публикации са позиционирани в различни научни издания. Анализът на съдържанието на публикациите показва, че те отразяват основните достижения и приноси от доктората и проследяват неговата логическа и тематична еволюция. В тях са засегнати ключови елементи като: промените в структурата на МкИС, влиянието им върху вземането на маркетингови и организационни решения. Допълнителен фокус докторантът поставя в публикациите си и върху новите възможности за прилагане на изкуствен интелект и големи данни в маркетинговата практика. Те демонстрират системната работа на дисертант Медаров по темата, неговото добро познаване на изследователските методи и адекватно използване на емпирични данни. Авторът представя резултатите си пред академичната общност, което документира неговата научна активност и ангажираност с развитието на изследователската проблематика.

Междинно обобщение и оценка:

Научните публикации на докторант Христо Тодоров Медаров са достатъчни по брой и обхват, притежават ясно изразена връзка с темата на неговия дисертационен труд. Той е в съответствие с нормативните изисквания за разпространение на получените резултати в научната литература. Това означава, че количество и по качество напълно удовлетворяват националните минимални изисквания.

*На тази база аз оценявам разпространението на резултатите чрез публикации като **отлично**, тъй като то е адекватно и значимо.*

6. Оценка на автореферата

Авторефератът на дисертационния труд на Христо Медаров е коректно структуриран и отговаря на утвърдените изисквания за представяне на основното съдържание и приносите на дисертационния труд. В него ясно са посочени целта, задачите, обектът и предметът на изследването, използваната методология, основната изследователска теза, както и постигнатите резултати. Освен това той съдържа Декларация за оригиналност, която документира „... че настоящата дисертация е изцяло авторски продукт и в нейното разработване не са използвани в нарушение на авторските им права чужди публикации и разработки.“ (стр. 47 Автореферат). Той успешно отразява структурата и логиката на дисертационния труд, като подчертава еволюционния характер на разглежданата проблематика. Използваният стил е академичен, терминологично в значителна степен прецизен и аналитично последователен. Налице е добро резюмиране на съдържанието на всяка

глава от труда, включително на направените изводи, предложения и публикации на автора, свързани с темата.

Междинно обобщение и оценка: *Представеният от г-н Медаров автореферат отразява коректно и точно както основните акценти и логическата последователност на дисертационния труд, така и съдържанието на дисертационния труд. Представянето на съдържанието е ясно, аргументирано и структурирано в съответствие с добрите академични практики. Той съдейства ефективно за формиране на предварителна представа за научната и практическа ценност на дисертацията.*

Оценявам документа като старателно и в тази връзка отлично подготвен.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам критични бележки.

Във всяка една от горепосочените точки на рецензията съм посочил конкретни препоръки за подобряване на и така достатъчно прецизния и научно-адекватния дисертационен труд. Тяхното отчитане би подобрило още повече неговата значима ценност.

Имам само един въпрос към докторанта, който гласи следното: **Какво е бъдещето на МКИС?** Дайте аргументиран отговор.

8. Заключение

Предложеният ми за рецензия дисертационен труд на г-н Христо Тодоров Медаров на тема: „ЕВОЛЮЦИОННИ ПРОМЕНИ В КОНЦЕПЦИЯТА ЗА МАРКЕТИНГОВА ИНФОРМАЦИОННА СИСТЕМА С НАВЛИЗАНЕТО НА НОВИ ТЕХНОЛОГИИ В МАРКЕТИНГОВАТА ПРАКТИКА“ оценявам като труд със значим научен принос в областта на маркетинга и неговата дигитална автоматизация. Този труд се характеризира като изследване, което е методологически издържано, резултатите са научно значими.

Всичко гореизложено, както и представените ми за рецензиране материали за рецензиране, свързани с докторантския процес, ми дават база да заключа, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане, Правилник за развитието на академичния състав в УНСС, София. Следователно това е моето основание да оценя с пълна убеденост положително и високо дисертационния труд, както и научната и научно-приложната дейност на докторант Христо Тодоров Медаров. Тази оценка ми предоставя достатъчно значими аргументи безусловно да считам и заявя, че

дисертантът е изключително подходящ за придобиване на образователната и научна степен „ДОКТОР“.

Затова бих желал напълно категорично и без всякакви съмнения да предложа на уважаемото **научно жури да гласува положително**, а на академичните органи на УНСС, София да присъди на **Христо Тодоров Медаров** образователната и научна степен „ДОКТОР“ в професионално направление 3.8. „Икономика“ по научна специалност „Маркетинг“.

24.05.2025 г., София

Подпис: .....

Забележка: Препоръчителен обем за рецензия относно дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор“: 7 стандартни страници.